

LIMITS OF POSITIVE LANGUAGE - LIMITELE LIMBAJULUI POZITIV

Empirical
studies

Keywords

Limits
Positive language
Communication
Undesirable consequences.

JEL Classification

I20, Y80, Y90

Abstract

Numerous works of practical psychology urges to form positive thinking and have a positive language, sometimes proving optimism led to the extent possible, given that there are less publicized studies on the limits of these practices or on some effects, contrary to popular belief. Although we are promoters of positive language, we propose that, by means of this article, to point out some aspects regarding the risks of using without discrimination of this type of communication having unrealistic expectations.

Our study is based on published results of research in this regard, then focusing on domestic issues that can define the context in which positive language has its undesirable consequences.

For example, although the praise encourages and criticism demoralizes, not all praises fulfill the same role as between praise and criticism, there are many possible attitudes.

Numeroase lucruri de psihologie practică îndeamnă să ne formăm o gândire pozitivă și să avem un limbaj pozitiv, probând uneori un optimism dus până la limita posibilului, în condițiile în care există studii mai puține în popularizate privind limitele acestor practici sau chiar efectele contrare celor expectate.

Deși suntem promotorii limbajului pozitiv, ne propunem ca, prin intermediul prezentului articol, să semnalăm câteva aspecte privind riscurile apelului lipsit de discriminare în ceea ce privește ce se expectan ele iluzorii privind acest gen de comunicare.

Studiul nostru pornește de la rezultatele publicate ale unor cercetări în acest sens, concentrându-se ulterior pe aspecte autohtone care pot delimita contextul în care limbajul pozitiv își are consecințe indezirabile.

Spre exemplu, deși lauda încurajează, iar critica demoralizează, nu toate laudele îndeplinesc același rol, după cum, între laudă și critică, există multe atitudini posibile.

Frăga contestă importanța comunicării prin limbaj pozitiv, concordant verbal, paraverbal și nonverbal, considerând, asemenea lui George R. Walter, că „limbajul pozitiv este o cîltorie, nu o destinație” (Walter, 2008), avînd în vedere atît studii apărute recent, cît și cercetări experimentale proprii (investigînd situația din România), suntem în situația de a semnala cîteva dintre limitele limbajului pozitiv, după cum Umberto Eco, la aproape trei decenii după publicarea volumului *Opera aperta* (1962), s-a văzut nevoit să publice *I limiti dell'interpretazione* (1990), în ideea identificării unor situații în care consecințele expectate ale apelului la un astfel de limbaj sunt indezirabile sau negative.

Cercetările proprii s-au realizat pe baza anchetei prin *chestionar orb* (78 de subiecți) și a interviului (72 de subiecți), în perioada 8-15 februarie 2014, subiecților solicitîndu-li-se ca, dacă tiu situații în care limbajul pozitiv (concordant verbal, paraverbal și nonverbal) a avut consecințe indezirabile sau negative, să le precizeze/descrie. Lotul supus cercetării experimentale a fost de 150 de subiecți, reprezentat de cadre didactice, studenți, masteranzi și alte categorii profesionale, avînd vârste cuprinse între 19 și 60 de ani.

Dintre acestea, 58 de subiecți (38,7%) sunt fie convinși că limbajul pozitiv are doar consecințe pozitive, fie nu au putut indica nicio situație în care consecințele utilizării limbajului pozitiv sînt fie indezirabile sau negative. Alți 11 subiecți (7,33%) au indicat situații în care fie mesajul a fost ambiguu, fie a existat posibilitatea unei discrepanțe între verbal, paraverbal și nonverbal, fîcînd ca cel care a receptat mesajul să nu-i poată atribui o semnificație pozitivă.

Luînd în considerare răspunsurile fidele solicitării lansate (primite de la 81 de subiecți, reprezentînd 54% din lotul investigat), literatura care prezintă rezultatele diverselor cercetări cu privire la impactul utilizării anumitor limbaje și

termeni, dar și experiența personală, am identificat o serie de situații în care utilizarea limbajului pozitiv are, de regulă, consecințe indezirabile sau negative, toate acestea constatîndu-se fiind valabile cel puțin în arealul autohton (unele avînd caracter vădit general). Astfel, contextele în care se manifestă limitele sau consecințele negative/indezirabile ale limbajului pozitiv se referă la:

- **Îndurarea talentului sau a unei calități**, nu a efortului, întrucît cercetări recente arată că „încurajarea unui copil prin laude este dăunătoare” (Wiseman, 2012) avînd în vedere concluziile la care ajung Claudia Mueller și Carol Dweck, de la Universitatea Columbia, privind psihologia laudei (Wiseman, 2012). Astfel, copiii supuși unei cercetări experimentale, cărora li se spusese că sînt inteligenți, erau predispuși să evite situațiile provocatoare, optînd pentru sarcini simple. Potrivit acestor cercetători, „spunîndu-i unui copil că este inteligent, îl vei face să se simtă mai bine, dar îi vei putea să inducă teama de eșec, care l-ar face să evite provocările, deoarece ar putea fi pus într-o lumină proastă sau ar putea greși. Mai mult, spunîndu-i unui copil că este inteligent, îi vei sugera că de fapt nu trebuie să se străduiască pentru a obține performanțe înalte. Din această cauză, copiii pot fi mai puțin motivați să depună efortul necesar și sînt predispuși la eșecului.” (Wiseman, 2012). Richard Wiseman afirmă tranșant că „spunîndu-i unui copil că posedă o anumită trăsătură, cum ar fi inteligența sau talentul, nu este un lucru bun pentru sănătatea lui psihică deoarece îl încurajează să evite provocările și nu se străduiască, pierzîndu-i astfel motivația atunci cînd lucrurile se înrutăesc”. (Wiseman, 2012).

Din cercetările noastre, reiese că și în spațiul autohton lucrurile se întîmplă așa cum în arealul american, subiecții afirmînd în cadrul unui chestionar orb că sînt inhibați de laudă, unii precizînd că acest lucru are loc mai cu seamă în cadrul examenelor.

- **caracterul vădit fals, adulator, în vederii obinerii a ceva.** Oricât de pozitiv ar fi limbajul unei persoane care se arată entuziasmat în fața alteia de la care a teapt să-i rezolve ceva sau un lucru oarecare, alăturarea complimentelor cererii pune la îndoială sinceritatea sau bunele intenții ale emitentului.

- **prăpastia culturală care conduce la în elegerea eronat a amabilității.** Acest lucru conduce la diverse concretizări. Spre exemplu, când persoana-întâlnita limbajului pozitiv nu este obișnuită și se vorbește amabil, acest lucru o face să devină suspicioasă și să reacționeze contrar expectanțelor, în condițiile în care emitentul nu face uz decât de amabilitate profesională. Această situație caracterizează uneori românii care trăiesc în mediul rural în comunități izolate și care se consideră i-și doresc și pe ceilalți „dintr-o bucată”, adică tranșanți, fără o cosmetizare pe care o consideră inutilă a exprimării.

Tot o consecință indezirabilă a avut-o încercarea de a felicita prin scuturarea mâinii un elev de etnie coreeană, în condițiile în care doamna profesoară (respondentă în chestionar), animată de bune intenții, nu ținea înăra de bătaie a copilului atingerile dintre străini nu sunt permise.

- **în elarea expectanțelor unei persoane care vizează hotărârea/determinarea de la celălalt, pe care îl dorește tranșant, nu „siropos”,** ezitarea/tergiversarea neinspirându-i nimic bun. Se întâmplă uneori ca un medic, stomatolog etc., care urmează să facă o investigație invazivă dureroasă să amâne acest lucru, prelungind momentul pregătirii psihologice, în dorința sa ca pacientul să fie în cunoștință de cauză privind ceea ce urmează să simtă, fapt care îl conduce uneori pe cel din urmă la expectanțe din cele mai sumbre, atât cu privire la gravitatea situației, cât și cu privire la calitatea serviciului medical oferit.

- **cazul în care este considerat/interpretat drept avans**

sexual, chiar hăruire. Se întâmplă uneori ca amabilitatea să fie confundată cu un avans sexual, atât în cazul celui care ar trebui să fie beneficiarul respectivei amabilități, cât și în cazul emitentului ei. Când această receptare a mesajului nu este bine primită, gestul poate fi considerat chiar hăruire, însă și când ar fi un fapt dezirabil, intenția celui alt fiind alta, la fel de negative pot fi consecințele acestei interpretări eronate.

- **situația în care cineva este lăudat de superiorul ierarhic pe linie profesională,** dat fiind faptul că anumiți decidenți, atunci când vor să comunice angajaților o veste dezagreabilă (concediere, tăiere din salariu, nepromovare, faliment, pierderea unei facilități oarecare), o „prefează” cu ceva plăcut. În popor, este mai de temut caeful să te laude în fața decât să te critice, mai cu seamă dacă acest lucru are loc formal în martori la discuție. De aceea, atunci când superiorul cheamă un angajat pentru a-i mulumi sau pentru a-l lăuda, dacă acest lucru nu este destinat în urechile altor persoane (mai cu seamă), asupra celui felicitat efectul este opus, uneori justificat, alteori, nejustificat, teama de veste negativă pe care ar putea-o primi fiind adesea mai puternică decât mesajul pozitiv transmis și umbrindu-l.

- **generarea invidiei/geloziei/frustrării celorlora că rora nu le este adresat.** Există situații în care o persoană (decident, formator, educator, moderator, om politic etc.) se adresează membrilor unui grup diferit, atât privind reverența, cât și mesajul verbal și paraverbal pe care îl transmite. Astfel, în vreme ce unele persoane sunt apelate cu „iubită”, „dragă”, „pupă” etc., pe un ton binevoitor și cu toată sollicitudinea, alte persoane nu beneficiază de acest tratament, chiar dacă nu se pot plânga că li s-ar vorbi nepoliticos. Totuși, acestea din urmă se simt adesea frustrate, discriminate, prin raportare la cele privilegiate. În mediul educațional instituționalizat, acest comportament este cert reprobabil, însă în alte medii nu există neapărat normative

reglatorii în afara celor strict morale. Astfel, un cugur în vârstă, care vindea într-un pangar, a găsit de cuviință să cedeze drastic pe toată lumea care intra acolo fie pentru înuta inadecvată, fie pentru că oamenii că nu aveau bani potriviți. A existat o excepție: o duodie care, deși nu avea nici capul acoperit, nici bani potriviți, a fost tratată cu amabilitate, chiar cu dragă lenie: „Mata zâmbești frumos!”, i-a spus monahul, înșeninat. Dacă nu ar fi procedat discriminator, cei certăi ar fi acceptat în tăcere dojana, fapt care s-a schimbat imediat ce conduita lui verbal s-a îmbunătătit!

- **situația în care apelul la religie în fața celor care au alte convingeri/ confesiuni decât a vorbitorului.** Fiind oară într-o proporie ortodoxă, se întâmplă uneori că majoritarii să neglijeze, fratele intenții, convingerile contrare ale minorității, sau invers! Astfel, binecuvântarea obiectelor sau a bucatelor în cadrul unei ceremonii religioase prilejuite uneori chiar de un eveniment laic (spre exemplu, ziua unei instituții), uneori poate fi resimțită ca aspect indezirabil pentru adepții altor religii sau culte religioase.

- **oferirea unui ajutor nesolicitat.** Primirea unui ajutor nesolicitat nu este întotdeauna acceptată cu plăcere. Se întâmplă că beneficiarul să se simtă jignit de gestul celui care a oferit respectivul ajutor, deși, în majoritatea covârșitoare a cazurilor, filantropii ilustrează cu adevărat conceptul de „buni samariteni”, frum de maliiozitate. Cel ajutat, mai ales dacă nu crede în caritate, consideră uneori că persoana care ajută îi etalează astfel superioritatea (fizică, intelectuală, materială), minimizând demnitatea celui pe care îl ajută.

- **furnizarea, cu bune intenții, a unei cantități foarte mari de informații;** poate avea consecințe indezirabile când induce derută, diluează esențialul sau este resimțită de către receptorul respectivului mesaj ca o simplă etalare ostentativă a

superiorității cunoașterii domeniului respectiv de către emitent.

- **promovarea excesivă a unui produs,** chiar în condițiile în care este foarte performant/eficient/calitativ; aceasta ajunge să agaseze, mai cu seamă când publicul-țintă este convins că „ce este bun, n-are nevoie de reclamă” și că „ce e mult, strică”.

- **cazul în care un cadru didactic laudă un copil pentru conștiința sa, în fața părintelui care nu dorește ca fiul său / fiica să sursureze coala sau să-i ofere în car o recompensă.** Din păcate, în România există părinți care nu prețuiesc coala sau care sunt mai degrabă interesați de „mâna de lucru” pe care o reprezintă copiii lor, ceea ce face ca lăudarea acestora din urmă privind efortul de învățare, de către cadrele didactice, să nu fie ceva dezirabil. În afara acestei categorii, există părinți care, asemenea unui tată dintr-un spot publicitar, nu sunt deloc fericiți la gândul că trebuie să-i recompenseze copiii pentru rezultatele obținute la învățare, după ce le-au promis anterior acest lucru, fie convinși că nu vor avea motive să-i onoreze promisiunea, fie nerealizând cât de important este pentru un copil obținerea unei recompense!

- **cazul persoanelor cu starea de conștiință modificată (ebrioase, furioase, drogate etc.), puse pe har /irascibile/cumania persecuției.** Uneori, discrepanța dintre tonul, ritmul și viteza cu care își vorbește, și tonul, ritmul și viteza cu care vorbește este de natură să aibă consecințe negative constând în lipsa receptivității adecvate (de către ambii poli ai conversației) sau în reacții exacerbate din partea celui cu stare de conștiință modificată, în ciuda bunelor intenții manifestate de cel care utilizează limbajul pozitiv.

- **apelativele drăgăstoase, gen pui or/pui/puiu, ursule, pisi/mot nel etc. fa de unii bărbați, care se vor autoritari, duri.** În loc să le gădile orgoliul masculin, pe unii bărbați îi enervează, întrucât consideră că apelarea

lor astfel le-ar tirbi autoritatea sau le-ar minimaliza importanța, făcându-i să se simtă ridicoli.

- **utilizarea frazelor „merci” și „madame, fa de un superior”** (ierarhic profesional/social, vârstnic). De obicei acestea sunt pronunțate cu reverențios, cu bune intenții, aceste cuvinte au, în limba română, o notă peiorativă, cvasinecunoscută străinilor care învață românește, dar și copiilor și adolescenților care au beneficiat de paradigme lingvistice oferite de desene animate, în care abundă exprimarea grațitudinii prin echivalentul francez al cuvântului autohton „mulțumesc”. Similar stau lucrurile și în cazul încheierii unei conversații prin cuvintele „Pa!”, „Bye, bye!”/ „Ciao” din partea unui copil/adolescent/tânăr angajat către o persoană cu un statut superior.

- **termenii care generalizează - întotdeauna/mereu, niciodată, totul, nimic -**, când sunt utilizați pentru a descrie propriul comportament sau pe al altora; utilizarea lor dă impresia că emitentul are anumite pre concepții sau idei fixe, descurajând cooperarea cu el. În plus, „nimeni nu este *întotdeauna* în niciun fel” (Stone et al., 2012). La fel de supărătoare este și utilizarea cuvintelor **trebuie, problemă, imposibil**. Primul sugerează obligația, anulând planul cererii (chiar în contexte precum „Trebuie să ne faci o vizită!”), al doilea induce sentimentul unui fapt neplăcut (când descrie o situație, o provocare), iar ultimul transmite ideea de

limit insurmontabil, de neacceptare a negocierii, de lipsă a oricărui deschideri.

- **expresiile „să fiu sincer...”, „să spun adevărul/drept...”,** care nu dau atât impresia unui favor făcut persoanei care ia în considerare, cât a unei excepții de la modul de a comunica în general caracteristic celui care le emite, chiar și când lucrurile nu stau așa. Brusc, cel care le aude folosite poate deveni circumspect/neîncrezător cu privire la restul limbajului vorbitorului.

În spațiul autohton, din păcate, **uneori, limbajul pozitiv este asociat fie cu vorbitorul de condiție ancilară, fie cu prostia**, dat fiind și existența zicalei „Cine e bun, e prost”. De obicei nu constituie un aspect generalizat, este de reținut faptul că emitentul de limbaj pozitiv poate fi tratat cu sarcasm sau cu o atitudine de superioritate de către adeptul unuia dintre aceste credințe!

Bibliografie

- [1] Stone, D.; Patton, B.; Heen, S., (2012), *Comunicarea defectuoasă. Abordarea eficientă a discuțiilor* [Difficult Conversations: How to Discuss What Matters Most], trad. Laura Boga, Ed. Curtea Veche, București
- [2] Walter, G. R., (2008), *Influența limbajului pozitiv* [What you say is what you get. How to Master Power Talking, the Language of Success], trad. Andreea Rosemarie Lutic, Ed. Curtea Veche, București
- [3] Wiseman, R., (2012), *59 de secunde. Schimbă-ți viața în mai puțin de un minut* [59 seconds. Think a little, change a lot], trad. Aurelia Ciobanu, Ed. Paralela 45, Pitești

Surse web

http://ro.wikipedia.org/wiki/Umberto_Eco

Biographical sketch. Born in 1973 in Curtea de Argeș, Romania, Larisa Ileana Casangiu moved in Constanta at thirteen, to her parents, after living with his maternal grandparents. She is Associate Professor at the University *Ovidius* of Constanta, Romania, and also a writer of short stories and didactical literature and literary exegesis. She has published more than ten books and over forty scientific articles. She teaches Romanian Teaching Methodology, Romanian Language Teaching, Literature for Children, Language Education Methodology in Kindergarten, Communication.

She is married since 2011 and has one child. Her biography is listed in "Who's Who" (2011) and "Who is Who" (2013), Romanian edition.